

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 53/02

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. apríla 2003 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť I. F., Ž., zastúpenej advokátkou JUDr. M. B., Ž., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Žiline a Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom na Okresnom súde v Žiline pod sp. zn. 12 C 776/95 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Žiline a Krajský súd v Žiline v konaní vedenom na Okresnom súde v Žiline pod sp. zn. 12 C 776/95 p o r u š i l i právo I. F., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Krajskému súde v Žiline v konaní vedenom na Okresnom súde v Žiline pod sp. zn. 12 C 776/95 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. I. F. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Žiline povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia I. F. v sume 8 000 Sk (slovom osem tisíc slovenských korún) advokátke JUDr. M. B., Advokátska kancelária, Ž., na účet č. 515 71 006/8080 vedený v HVB Bank Slovakia.

5. Okresný súd v Žiline je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 8 000 Sk (slovom osem tisíc slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 23429-512/0720 vedený v Národnej banke Slovenska, pobočke Košice, do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 15. mája 2002 sp. zn. I. ÚS 53/02 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť I. F. (ďalej aj „sťažovateľka“), v ktorej namietala porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Žiline (ďalej aj „okresný súd“) a postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej aj „krajský súd“) vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 776/95.

Sťažovateľka uviedla, že od roku 1995 sa na okresnom súde vedie konanie o určenie otcovstva k jej maloletej dcére, pričom za sedem rokov podľa jej názoru nezodpovedným prístupom okresného súdu a krajského súdu nedošlo ku konečnému rozhodnutiu v tejto veci, v dôsledku čoho nesmierne psychicky trpí, a poukázala aj na svoje finančné ťažkosti.

Dňa 14. marca 2002 sťažovateľka svoje podanie doplnila a označila časové úseky, v ktorých malo dôjsť k zbytočným priet'ahom v konaní. Z doplneného návrhu sťažovateľky vyplynulo, že okresný súd a krajský súd v označenom konaní podľa sťažovateľky tolerujú časté absencie právneho zástupcu odporcu 1. na súdnych pojednávaniach, čím sa súdne konanie predlžuje, medzi jednotlivými pojednávaniaми bývajú niekoľkokomesačné i polročné prestávky. Sťažovateľka namietala, že najmä po vykonaní dôkazu krvnou skúškou súdy nepostupovali tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Od 6. januára 1996 do konca roka 1997 nebolo vo veci vytyčené žiadne pojednávanie. Sťažovateľka napokon uviedla, že na priet'ahy v predmetnom konaní sa niekoľkokrát sťažovala na štátnej správe súdov osobne aj písomne a napriek tomu, že jej sťažnosť zo 14. februára 1997 bola predsedom okresného súdu uznaná za dôvodnú, k náprave v súvislosti s priet'ahmi v konaniach týchto súdov nedošlo.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu a krajského súdu bolo porušené jej právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľka ďalej v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy žiadala uložiť príslušným súdom povinnosť konať v predmetnej veci a vydať meritórne rozhodnutie. Zároveň žiadala priznať finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy, a to v sume 300 000 Sk. Sťažovateľka svoju žiadosť o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia odôvodnila tým, že za 7 rokov trvania súdneho konania zažila veľa krívd, poníženia a beznádeje.

V rámci prípravy pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili účastníci konania: Okresný súd v Žiline, zastúpený predsedom JUDr. P. H., listom z 30. mája 2002 sp. zn. Spr 3037/02, Krajský súd v Žiline, zastúpený predsedom JUDr. R. U., listom zo 4. júna 2002 sp. zn. Spr 363/02, ku ktorému bolo pripojené aj písomné vyjadrenie JUDr.

O. B., referujúcej sudkyne v tejto veci na krajskom súde, a sťažovateľka, zastúpená svojou právnou zástupkyňou, písomným stanoviskom k vyjadreniam súdov z 11. júla 2002.

Predseda okresného súdu vo svojom písomnom vyjadrení uviedol, že „je nepochybné, že doba 7 rokov na určenie otcovstva je dlhá a neprijateľná“. Príčiny vidí v nasledovných okruhoch problémov: 1) v legislatíve, ktorá aj v danom prípade umožnila postup odporcu 1. a jeho právneho zástupcu, a to vyhýbať sa pojednávaniam, predlžovať lehoty atď.; 2) v autorite súdnictva, najmä v tom, že súdnictvo a súdny proces nemajú stále vo verejnosti silnú autoritu; 3) v zotrvačnosti postupov najmä vyšších súdov, ktoré aj napriek novelám procesných predpisov a ich modernejším výkladom negujú snahu okresných súdov využiť povolenú tvrdosť voči porušovateľom a tým, ktorí nerešpektujú povinnosti.

Predseda okresného súdu v ďalšom uviedol, že lehoty medzi úkonmi v predmetnej veci na okresnom súde sa začali zväčšovať najmä v rokoch 1996 a 1997. V tomto období vznikli nové súdy a okresný súd to podľa jeho predsedu „položilo na kolená“. V roku 2000 „na civilnom úseku zostalo 6-tim sudcom, ktorí mali 600 – 800 vecí C, 200 – 300 vecí E a 200 – 300 vecí Er, spolu aj do 1 500 neskončených vecí s každomesačným nápadom 40 – 60 vecí C, 10 – 20 vecí E a desiatky vecí Er. Na záver svojho vyjadrenia predseda okresného súdu uviedol, že „napriek zaužívaným postupom a judikatúre vyšších súdov mohla sudkyňa postupovať ráznejšie (...)“.

Predseda krajského súdu vo svojom písomnom stanovisku uviedol, že v predmetnom konaní bol krajský súd činný celkovo štyrikrát.

Prvý krát po tom, ako vec došla krajskému súde 24. septembra 1998, v nej bolo rozhodnuté 27. októbra 1998. Okresnému súde bol spis na ďalšie konanie vrátený 7. januára 1999.

Po opätovnom predložení prípadu krajskému súde 30. augusta 1999 na rozhodnutie o odvolaní proti trom prvostupňovým rozhodnutiam (nariadenie predbežného opatrenia, zloženie preddavkov na trovy dôkazov, zamietnutie žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov) krajský súd vo všetkých z nich rozhodol 30. septembra 1999. Spisový materiál bol okresnému súde vrátený 17. novembra 1999.

Po vznesení námietky zaujatosti bola vec postúpená krajskému súdu 18. februára 2000. O námietke krajský súd rozhodol 28. apríla 2000. Spis bol okresnému súdu vrátený 22. mája 2000.

Dňa 13. júna 2001 bola vec opätovne predložená krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní voči meritórnemu rozsudku a voči uzneseniu o predbežnom opatrení. Pojednávanie bolo vytýčené na 27. november 2001. Kvôli návrhu právneho zástupcu odporcu, aby bola vec postúpená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na prikázanie inému krajskému súdu z dôvodu vhodnosti, bolo pojednávanie odročené. Rozhodnuté bolo však o predbežnom opatrení, ktoré po jeho doručení priamo krajským súdom nadobudlo 17. januára 2002 právoplatnosť. V závere predseda krajského súdu konštatoval, že právny zástupca odporcu napriek opakovaným urgenciám náležite nedoplnil svoje procesné podanie z 27. novembra 2001. S poukazom na popísané časové súvislosti predseda krajského súdu nepovažoval „za danú existenciu zbytočných priet'ahov v konaní pred krajským súdom“. Za akceptovateľný považoval aj postup krajského súdu ohľadne procesného úkonu odporcu 1., pretože v obdobných prípadoch okresné aj krajské sudy z opatrnosti pred možným zrušením veci v dovolacom konaní i opakovane vyzývajú účastníkov na doplnenie, resp. spresnenie ich procesných návrhov.

Predseda krajského súdu v závere svojho stanoviska poukázal na to, že v prvých troch prípadoch, keď krajský súd rozhodoval v danej veci, jednoznačne nedošlo k zbytočným priet'ahom v konaní pred krajským súdom a podľa jeho názoru k takýmto priet'ahom nedošlo ani pri poslednom rozhodovaní krajského súdu, pričom tento súd odstraňoval právnu neistotu sťažovateľky, čo vyplýva aj z toho, že krajský súd 23. novembra 2001 „rozhodol o predbežnom opatrení, ktorým uznesením zabezpečil plnenie vyživovacej povinnosti pre maloleté dieťa a tak zmiernil nepriaznivú sociálnu situáciu na strane matky a maloletej“.

K písomnému stanovisku bolo pripojené vyjadrenie JUDr. O. B., referujúcej sudkyne v tejto veci na krajskom súde, ktorá nadviazala na stanovisko predsedu krajského súdu, podrobnejšie však popísala priebeh konania pred krajským súdom.

Právna zástupkyňa sťažovateľky vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu a krajského súdu uviedla, že stanoviská predsedov označených súdov podľa nej neodôvodňujú zbytočné prietahy v predmetnom konaní.

V ďalšom poukázala na časové odstupy jednotlivých úkonov okresného súdu a krajského súdu, z ktorých je zrejmé, že vo veci došlo k prietahom, hoci išlo o záujem maloletého dieťaťa. Prvé pojednávanie bolo vo veci až po uplynutí takmer 6 mesiacov od doručenia znaleckého posudku okresnému súdu.

Viac ako 2 mesiace trvalo vypracovanie rozsudku prvostupňového súdu a pojednávanie na odvolacom súde sa konalo až po uplynutí viac ako 6 mesiacov odo dňa doručenia rozhodnutia súdu prvého stupňa jej mandantke. V rokoch 1996, 1997 a 1999 nebolo v predmetnej veci ani jedno pojednávanie, teda v týchto rokoch boli súdy podľa advokátky sťažovateľky nečinné. Právna zástupkyňa sťažovateľky namietala zbytočné prietahy v konaní pred krajským súdom najmä po 13. júni 2001 a 27. novembri 2001, t. j. po poslednom podaní právneho zástupcu odporcu 1. Je toho názoru, že krajský súd mal dostatok procesných prostriedkov na to, aby zabezpečil doplnenie podania odporcom a následne predložil spis najvyššiemu súdu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vo veci vedenej na okresnom súde pod. sp. zn. 12 C 776/95:

Dňa 26. októbra 1995 podala sťažovateľka proti odporcovi 1. Mgr. M. K. a proti odporkyňi 2. maloletej Z. F., nar. 20. apríla 1995, na Okresnom súde v Žiline žalobný návrh o určenie otcovstva s prísl.

Prvé pojednávanie vo veci bolo vytýčené na 17. november 1995. Z dôvodu neprítomnosti odporcu 1. bolo pojednávanie odročené.

Dňa 8. decembra 1995 sa vo veci uskutočnilo meritórne pojednávanie, ktoré bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania znalcom z odboru zdravotníctva.

Dňa 6. mája 1996 konajúca sudkyňa okresného súdu uznesením č. k. 12 C 776/95- 21 nariadila znalecké dokazovanie analýzou DNA.

Dňa 22. mája 1996 vydal okresný súd uznesenie č. k. 12 C 776/95-20 o povinnosti zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania.

Dňa 6. júna 1996 podal odporca 1. proti tomuto uzneseniu odvolanie.

Dňa 14. júna 1996 znalec z odboru genetiky v zmysle § 28 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 37/1967 Zb. na vykonanie zákona o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov požiadal okresný súd o poskytnutie zúčtovateľného preddavku vo výške 3 570 Sk, pričom okresnému súdu oznámil, že na posudku bude môcť pracovať až po doručení preddavku a nákupe testovacích súprav.

Dňa 30. augusta 1996 doručil odporca 1. okresnému súdu doklady, ktoré od neho tento súd požadoval v súvislosti s jeho odvolaním proti uzneseniu č. k. 12 C 776/95-20.

Dňa 7. novembra 1996 sťažovateľka z vlastnej iniciatívy - prostredníctvom svojej právnej zástupkyne - trvala na vystavení poštovej poukážky okresným súdom, aby mohla uhradiť náklady spojené so znaleckým dokazovaním. Okresný súd sťažovateľke vyhovel a sťažovateľka bezodkladne poukázala na účet okresného súdu 3 570 Sk.

Dňa 27. februára 1997 okresný súd uznesením č. k. 12 C 776/95-35 rozhodol tak, že nepriznal odporcovi 1. oslobodenie od súdnych poplatkov a preddavkov v konaní.

Dňa 21. marca 1997 podal odporca 1. odvolanie proti uzneseniu, ktorým mu nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov a preddavkov v konaní.

Dňa 7. mája 1997 znalec z odboru genetiky informoval okresný súd, že preddavok na znalecké dokazovanie napriek avízu okresným súdom uhradený nebol.

Dňa 12. septembra 1997 doručil znalec okresnému súdu svoj znalecký posudok.

Okresný súd vytýčil pojednávanie na 13. január 1998. Pojednávanie bolo odročené na neurčito aj z dôvodu neprítomnosti odporcu 1.

Dňa 6. februára 1998 okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom sp. zn. 12 C 776/95 tak, že žalobnému návrhu vyhovel.

Dňa 20. apríla 1998 požiadala konajúca sudkyňa predsedu okresného súdu o predĺženie lehoty na vyhotovenie uvedeného rozsudku, pričom jej žiadosti bolo vyhovené.

Dňa 7. mája 1998 podal odporca 1. proti rozsudku okresného súdu zo 6. februára 1998 odvolanie.

Dňa 24. septembra 1998 bol predmetný spis doručený krajskému súdu, aby rozhodol o odvolaní, ktorým bol napadnutý rozsudok okresného súdu zo 6. februára 1998.

Na pojednávaní krajského súdu 27. októbra 1998 bol rozsudok okresného súdu zrušený a vec bola vrátená prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Okresnému súdu bol predmetný spis od krajského súdu doručený 7. januára 1999.

Dňa 14. apríla 1999 podala sťažovateľka návrh na nariadenie predbežného opatrenia.

Dňa 14. mája 1999 okresný súd uznesením č. k. 12 C 776/95-109 nariadil predbežné opatrenie, ktorým zaviazal odporcu 1. platiť výživné na mal. Z. F. mesačne v sume 1 500 Sk.

Odporca 1. podal proti uvedenému rozhodnutiu 7. júna 1999 odvolanie.

Dňa 30. augusta 1999 bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní proti trom uzneseniam okresného súdu, a to o povinnosti zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov a preddavkov a o nariadení predbežného opatrenia.

Krajský súd rozhodol vo všetkých uvedených čiastkových procesných otázkach uzneseniami z 30. septembra 1999. Spisový materiál bol v tomto prípade okresnému súdu vrátený 17. novembra 1999.

Dňa 14. januára 2000 podal odporca námietku predpojatosti proti konajúcej sudkyňi okresného súdu JUDr. C.

Uvedená námietka bola predložená krajskému súdu na rozhodnutie 18. februára 2000.

Dňa 28. apríla 2000 krajský súd uznesením sp. zn. 23 Nc 42/00 rozhodol o tom, že Dr. C. nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 776/95. Spis bol vrátený okresnému súdu 22. mája 2000.

Dňa 9. augusta 2000 sa uskutočnilo na okresnom súde pojednávanie, ktoré však bolo odročené pre neúčasť odporcu 1.

Na pojednávanie 4. októbra 2000 sa opäť nedostavil odporca 1. Pojednávanie bolo odročené na 3. november 2000, pričom odporca 1. a jeho právny zástupca mali byť predvolaní, pod hrozbou pokuty. Neskôr uvedený termín pojednávania bol zrušený.

Ďalšie pojednávanie z 15. novembra 2000 bolo odročené na 15. december 2000 s tým, že právny zástupca odporcu 1. zabezpečí prítomnosť svojho mandanta.

Dňa 14. decembra 2000 bolo uznesením okresného súdu sp. zn. 12 C 776/95 opakovane nariadené predbežné opatrenie, ktorým bol odporca 1. zaviazaný prispievať na výživu mal. Z. F. sumou 1 500 Sk mesačne. Proti tomuto rozhodnutiu podal odporca 1. odvolanie.

Dňa 15. decembra 2000 bol na pojednávaní vynesený rozsudok, ktorým bolo určené otcovstvo odporcu 1. k maloletej Z. F.

Dňa 16. februára 2001 požiadala konajúca sudkyňa predsedu okresného súdu o predĺženie lehoty na vyhotovenie rozhodnutia z 15. decembra 2000.

Dňa 9. marca 2001 podal odporca 1. proti uzneseniu o predbežnom opatrení zo 14. decembra 2000 a proti rozsudku okresného súdu z 15. decembra 2000 odvolanie.

Dňa 13. júna 2001 bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o uvedených odvolaniach.

Krajský súd prvé pojednávanie vytýčil na 13. november 2001, toto sa však z dôvodu celokrajského školenia sudcov nekonalo a termín bol preložený na 27. november 2001.

Dňa 23. novembra 2001 rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 13 Co 1575/01 o odvolaní odporcu proti nariadeniu predbežného opatrenia tak, že odporcu 1. už právoplatne zaviazal prispievať na výživu mal. Z. F. sumou 800 Sk mesačne.

Na pojednávaní 27. novembra 2001 právny zástupca odporcu 1. žiadal vec odročiť a predložiť spis najvyššiemu súdu na rozhodnutie o delegovaní veci inému súdu z dôvodu vhodnosti. Vzhľadom na neúplný procesný úkon odporcu 1. bolo pojednávanie odročené, pričom odporca 1. musel byť opakovane urgovaný na doplnenie svojho podania.

Krajský súd zaslal spis najvyššiemu súdu na rozhodnutie o delegovaní veci inému súdu z dôvodu vhodnosti 29. júla 2002.

Najvyšší súd uvedený spis 10. októbra 2002 vrátil späť bez rozhodnutia z dôvodu jeho neúplnosti. Po jeho doplnení krajský súd spis opätovne zaslal na rozhodnutie najvyššiemu súdu 4. novembra 2002.

Najvyšší súd návrhu odporcu 1. na prikázanie predmetnej veci inému krajskému súdu uznesením z 1. apríla 2003 sp. zn. Ndc 19/03 nevyhovel.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal (...).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa zásadne naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd už rozhodol, že právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa vzťahuje nielen na konanie prvostupňového súdu, ale aj na konanie odvolacieho a dovolacieho súdu, ďalej na konanie v správnom súdnictve, ako aj na konanie o výkon rozhodnutia. Ústava a ani procesné predpisy upravujúce činnosť súdov v občianskych veciach totiž nevynímajú súdy z ich povinnosti konať bez zbytočných priet'ahov v žiadnej veci, ktorej môže byť poskytnutá súdna ochrana (I. ÚS 70/98).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 3/00). Podľa týchto kritérií posudzoval ústavný súd aj predmetnú vec.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 54/02 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde a na krajskom súde vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 776/95 je rozhodovanie o určení otcovstva k maloletej Z. F.

Ústavný súd uznáva, že ide o konanie, ktoré je svojou povahou náročné na dokazovanie - zistenie skutkového stavu potrebného pre rozhodnutie o merite veci, avšak vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali existujúci viac ako sedemročný priebeh konania jeho zložitou.

2. Pokiaľ ide o druhé kritérium, teda správanie sťažovateľky, ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, na základe ktorej by ho bolo možné považovať za také, ktoré by zapríčiňovalo zbytočné prietahy v konaní. Sťažovateľka sa riadne zúčastňovala na pojednávaniach, prostredníctvom svojej právnej zástupkyne postupovala v podstate v intenciách pokynov súdov.

3. Pokiaľ ide o tretie kritérium (postup súdov), ústavný súd zameral svoju pozornosť predovšetkým na postup okresného súdu v období od 8. decembra 1995 do 12. septembra 1997, ktorého náplňou bolo podanie znaleckého posudku. V tomto období bol okresný súd nečinný päť mesiacov, a to do 6. mája 1996. Ďalej okresný súd nekonal bez prietahov v období od nariadenia znaleckého dokazovania až do vyhotovenia znaleckého posudku znalcom z odboru genetiky. Ústavný súd konštatuje, že napriek tomu, že náklady na preddavok na vyhotovenie predmetného znaleckého posudku boli sťažovateľkou uhradené 7. novembra 1996, okresný súd tento preddavok požadovaný znalcom podľa platných predpisov nepoukázal na účet označený znalcom ani 7. mája 1997, a tým došlo bezdôvodne k prietahom v predmetnom konaní. Práve okresný súd, ktorý mal zabezpečiť plynulosť konania a odstrániť neprimerane zdĺhavé vyhotovenie znaleckého posudku, tým, že nepreúčtoval riadne a včas preddavok na znalecké dokazovanie, zapríčinil uvedené prietahy v konaní. Tieto dôvody nemôžu ospravedlniť lehotu cca 1 roka a 6 mesiacov, o ktorú sa podľa názoru ústavného súdu aj s prihliadnutím na čas reálne potrebný na vypracovanie znaleckého posudku zbytočne predĺžilo konanie pred okresným súdom.

Zo zistenia ústavného súdu ďalej vyplýva, že k zbytočným prietahom v predmetnom konaní došlo aj na krajskom súde najmä v období od 27. novembra 2001 do 4. novembra 2002, teda viac ako jedenásť mesiacov. Ústavný súd pritom nemohol akceptovať postup

krajského súdu v súvislosti s návrhom odporcu 1. na prikázanie veci inému krajskému súdu z dôvodu vhodnosti podľa § 12 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) z 27. novembra 2001. Z obsahu spisu totiž vyplýva, že tento návrh zjavne nespĺňal náležitosti podľa ustanovenia § 42 ods. 1 OSP. Ak bol návrh na prikázanie veci inému súdu podaný ústne na uvedenom pojednávaní, krajský súd mal nedostatky podania odstrániť na tomto ústnom pojednávaní alebo naň vôbec neprihliadať, najmä keď z okolností jeho podania bolo zrejmé, že ide o zdržiavaciu taktiku právneho zástupcu odporcu 1. K tomu treba dodať, že podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (...). Krajský súd teda mohol odmietnuť zaoberať sa s návrhom, ktorý celkom evidentne nespĺňal náležitosti ustanovené pre návrh na prikázanie veci inému súdu podľa § podľa 12 ods. 2 OSP v spojení s § 42 ods. 1 OSP.

Pokiaľ ide o uznesenie krajského súdu sp. zn. 13 Co 1575/01 z 23. novembra 2001, ktorým bolo rozhodnuté o odvolaní odporcu 1. proti nariadeniu predbežného opatrenia tak, že odporca 1. bol už právoplatne zaviazaný prispievať na výživu mal. Z. F. sumou 800 Sk mesačne, treba konštatovať, že účelom príslušných ustanovení o predbežnom opatrení je zabezpečenie rýchlej, ale iba dočasnej úpravy pomerov účastníkov konania. Krajský súd uvedeným uznesením o predbežnom opatrení odstránil právnu neistotu mal. Z. F. a sťažovateľky iba dočasne. Účel práva sťažovateľky a jej maloletej dcéry na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy bude naplnený až právoplatným rozhodnutím vo veci samej, teda v danom prípade až právoplatným rozsudkom vo veci o určení otcovstva. Ústavný súd však neprehliadol skutočnosť, že krajský súd sa snažil aspoň dočasne odstrániť právnu neistotu sťažovateľky a jej maloletej dcéry, pričom túto okolnosť zohľadnil pri rozhodovaní o návrhu na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy.

Podľa názoru ústavného súdu uvedenú nečinnosť okresného súdu a krajského súdu v danej veci pri celkovej sedem a pol ročnej dĺžke konania o určení otcovstva z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno ospravedlniť ani správaním odporcu 1., ktorý aj podľa zistenia ústavného súdu sťažoval a spomaľoval postup súdov v tomto konaní.

Ústavný súd pri hodnotení uvedených okolností prípadu a najmä posudzovaní dĺžky konania rovnako ako Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (napr. H. v. United Kingdom z 8. júla 1987) prihliadol aj na povahu predmetného konania (ochranu záujmov maloletého dieťaťa) a jeho význam pre sťažovateľku, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu vo veci s osobitnou starostlivosťou (mutatis mutandis II. ÚS 33/99). V danom prípade tak súdy vždy nepostupovali.

Z týchto dôvodov ústavný súd konštatuje, že uvedená nečinnosť okresného súdu a krajského súdu je porušením základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

Uvedený postup okresného súdu nemôže odôvodniť ani tvrdenie predsedu okresného súdu, že na prieťahy v tejto veci mal vplyv aj celkový počet nevybavených vecí na tomto súde.

Podľa názoru ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, že sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia (mutatis mutandis I. ÚS 39/00, I. ÚS 55/02). Okresný súd vo svojom stanovisku neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné usudzovať, že v danej veci ide o takýto prípad.

Ústavný súd už tiež vyslovil, že je vecou štátu a organizácie práce súdov, aby za situácie, ak tomu nebráni žiadna zákonná prekážka, nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní. Uplatnenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nemôže byť zmarené len preto, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov súdu na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty (II. ÚS 52/99).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd konštatoval, že postupom Okresného súdu v Žiline a Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom na Okresnom súde v Žiline pod sp. zn. 12 C 776/95 došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, tak ako jej ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

V dôsledku konštatovania zbytočných prietáhov v predmetnej veci ústavný súd považoval za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať krajskému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu základného práva sťažovateľky. Podľa § 100 ods. 1 OSP len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Podľa § 6 OSP v konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uplatnila a odôvodnila aj nárok na priznanie nemajetkovej ujmy vo výške 300 000 Sk. Súčasne požiadala o náhradu trov právneho zastúpenia, ktoré vyčíslila celkove sumou 8 000 Sk.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce porušenie uvedeného základného práva vrátane významu predmetu sporu pre sťažovateľku a na skutočnosť, že predmetom žalobného návrhu o určenie otcovstva je predovšetkým záujem maloletého dieťaťa, preto v prípade sťažovateľky je opodstatnené očakávanie včasného odstránenia jej právnej neistoty a neistoty jej maloletej dcéry. Ústavný súd tiež podľa zásad spravodlivosti uznal za odôvodnené priznať sťažovateľke voči okresnému súdu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk.

Napriek tomu, že k zbytočným prietahom v predmetnej veci došlo aj na krajskom súde, ústavný súd primerané finančné zadosťučinenie voči tomuto súdu nepriznal vzhľadom

na to, že z jeho postupu bolo zjavné, že aspoň dočasne odstraňoval právnu neistotu sťažovateľky a jej maloletej dcéry. Z rovnakého dôvodu krajský súd nebol zaviazaný na úhradu trov právneho zastúpenia.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde totiž ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, preto náhradu trov právneho zastúpenia vyčíslenú tarifnou odmenou podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ktoré si vyžiadalo dva úkony a dve paušálne náhrady, priznal sťažovateľke na účet jej právnej zástupkyne v sume 8 000 Sk. Ústavný súd zistil, že vyčíslená suma trov právneho zastúpenia neodporuje platným právnym predpisom.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenej právnej zástupkyne trovy právneho zastúpenia.

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 148 ods. 1 OSP štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. apríla 2003